Главная
Как принять участие в научной конференции?
Календарь конференций
Редакционная коллегия. ОБ «Наукова спильнота»
Договір про співробітництво з Wyzsza Szkola Zarzadzania i Administracji w Opolu
Архив

Актуальные исследования правовой и исторической науки (выпуск 67)

Срок представления материалов

12 декабря 2024

До начала конференции осталось дней

11

14 час. 06 мин. 01 сек.

Научные конференции
Конференции 2024
Актуальные исследования правовой и исторической науки (выпуск 57) (16-17.01.2024)
Актуальные исследования правовой и исторической науки (выпуск 58) (13-14.02.2024)
Актуальные исследования правовой и исторической науки (выпуск 59) (14-15.03.2024)
Актуальные исследования правовой и исторической науки (выпуск 60) (16-17.04.2024)
Актуальные исследования правовой и исторической науки (выпуск 61) (16-17.05.2024)
Актуальные исследования правовой и исторической науки (выпуск 62) (13-14.06.2024)
Актуальные исследования правовой и исторической науки (выпуск 63) (11-12.07.2024)
Актуальные исследования правовой и исторической науки (выпуск 64) (12-13.09.2024)
Актуальные исследования правовой и исторической науки (выпуск 65) (10-11.10.2024)

МЕШКАНЦІ МІСТА УМАНЬ 19 СТ. У МАТЕРІАЛАХ ПОВІТОВОГО СУДУ: МІКРОІСТОРИЧНИЙ ВИМІР У КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ ПОВСЯКДЕННЯ

31.10.2024 14:29

Автор: **Кузнець Тетяна Володимирівна, доктор історичних наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини**

ORCID: 0000-0002-9282-110X

[Секция 8. История становления украинской государственности]

Незгасаючий інтерес до історії повсякдення зумовлює розширення джерельної бази і використання мікроісторичного підходу, в рамках якого можлива деталізація та олюднення історичного буття у різних часових проміжках. Значний інформаційний потенціал для історії повсякдення містять матеріали судово-слідчої практики судових інституцій різних інстанцій, особливо повітових судів, які були всестановими і розглядали позови з найрізноманітніших питань.

Історія повітових судів в Україні має свою історіографію завдячуючи напрацюванням істориків, юристів, істориків права. Роль повітових судів останньої чверті 18-60-х років 19 ст. вивчає С. І. Дегтярьов [1, с. 209-217], а улаштування, кадровий склад, діяльність повітових та головних судів Правобережної України є предметом дослідження А. Шевчука [3, с. 50-64]. І якщо історію повітових судів можна вважати вивченою, то матеріали судово-слідчої практики використовуються фрагментарно, без належного комплексного аналізу. А саме вони є надзвичайно інформативним джерелом для історії повсякдення, для локальної історії, для регіональних краєзнавчих студій.

Метою даної наукової розвідки є систематизоване висвітлення матеріалів архіву суду одного з найбільших повітів Київської губернії – Уманського, зокрема тих судових справ, фігурантами яких були мешканці Умані.

Місто Умань з кінця 18 – у першій десятиліття 20 ст. – центр Уманського повіту, який серед дванадцяти повітів Київської губернії займав третє місце за величиною площі (після Радомишльського та Київського) і друге (після Київського) за чисельністю населення [2, с. 8-9]. Його повітовий центр – місто Умань було поліетнічним та поліконфесійним осередком, демографічні та економічні показники якого постійно зростали. У 19 столітті воно було центром п'яти округів військових поселень Київської та Подільської губерній (1838-1857 рр.), з 1880 до 1918 року в ньому функціонував Уманський окружний суд.

Уманський повітовий суд був створений 1800 року і діяв до 1872 року. В його архіві відклалося 1817 справ, матеріали яких є цінним історичним джерелом для вивчення історії міста Умань та Уманського повіту. За матеріалами судово-слідчої практики можна розширити знання про повсякденне життя представників різних станів тогочасного соціуму, про рівень соціально-економічного розвитку, духовно-культурне життя населення. В основу даного дослідження покладено 56 судових справ за 1834-1871 роки, фігурантами яких були міщани (29 справ), військові (16 справ), іноземні піддані, що мешкали в Умані (5 справ), та державні чиновники (6 справ). Систематизація за тематикою та хронологією показала, що переважна більшість випадків притягнення до суду цих категорій населення стосувалася їх майнових прав та інтересів.

Як видно з архіву Уманського повітового суду найбільше судових проваджень з участю міщан стосувалися стягнення боргів. Суми заборгованих коштів були різними, як і терміни здійснення проваджень. Наприклад, розгляд справи за позовом відставного поручника Космовського до міщанина Равича за векселем на 300 руб. тривав упродовж 1850-1862 років, провадження за позовом купця Ясинського до міщанина Шварцмана за векселем на суму 1025 руб. велося упродовж 1861-1864 років, а справа про повернення міщанинові Гербергу поміщиком Чернявським 2 210 руб. була розпочата і завершена у 1863 році. У судовому порядку вирішувались справи про повернення боргів за закладними розписками: у 1859 р. за позовом рядового Велико-Устюжевської інвалідної команди Шарюподського до міщанки Верхоглядової про повернення 100 руб., у 1861-1864 рр. за позовом дворянки Краєвської до міщанина Магидовича про повернення 60 руб., 1871 р. за позовом міщанина Сурчика до міщанина Безпрозванного про повернення 150 рублів.

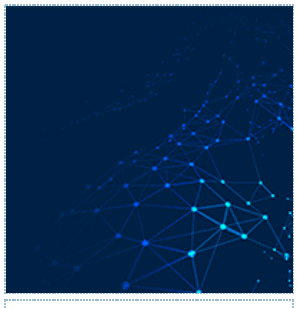
Якщо для погашення боргів боржники не мали коштів, то суд ухвалював рішення про продаж їхнього майна. У 1862-1868 рр. велося судове провадження щодо продажу будинку міщанина Умані Нирки за борги, а 1866 р. в Уманському повітовому суді слухалась справа про здійснення закладної на будинок міщанина Хегінського в м. Умань за несплату позичених ним у купця Уманського грошей. За рішенням суду 1865 р. було продане майно міщанина Умані Шкуратського, а виручені кошти використані для відшкодування боргів. У 1870-1871 рр. здійснювалося судове провадження про передачу в конкурсний суд майна міщанина Умані Флейшмана, який був визнаний не платіжеспроможним боржником.

Об'ємні судові справи з відомостями про повсякденне життя уманських міщан та про майновий стан їх родин відклалися в архіві Уманського повітового суду за результатами таких проваджень: у 1857-1862 рр. за скаргою міщанина Капустинського за пригнобленням його сім'ї приставом Захарченком; 1862 р. про звинувачення міщанина Умані Кочержинського і поселянина Сидоренка в підпалі будинків в місті; 1869 р. за позовом міщанина Стрижгородського до поміщика Бржозовського за невиконання контракту на оренду водяного млина в селі Антонівка Уманського повіту; 1870 р. за звинуваченням міщанина Мотилевського у незаконному розповсюдженні білетів іноземної лотереї. У 1838-1841 рр. суд здійснював розгляд справи про смерть від побиття посесором міщанина Неживенького в селі Гордашівці Уманського повіту. А 1864 р. Уманський повітовий суд розглядав справу про побиття сім'ї міщанина села Степківки Општейна купцем 2-ї гільдії Айзенером.

AKADEMIA NAUK STOSOWANYCH
WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA I ADMINISTRACJI W OPOLU

Google scholar

Голосування

Актуальные исследования правовой и исторической науки (выпуск 66) (14-15.11.2024)
- Секция 1. Теория государства и права. Философия права
- Секция 2. Конституционное право. Конституционное процессуальное право. Административное право. Административное процессуальное право. Таможенное и налоговое право. Международное право. Муниципальное право
- Секция 3. Гражданское и семейное право. Гражданское процессуальное право. Коммерческое право. Жилищное право. Обязательственном праве. Международное частное право. Трудовое право и право социального обеспечения
- Секция 4. Уголовное право. Уголовное процессуальное право. Криминалистика. Криминология. Уголовно-исполнительное право. Медицинское право. Судебные и правоохранительные органы. Адвокатура
- Секция 5. Хозяйственное право. Хозяйственное процессуальное право. Экологическое право. Земельное право. Аграрное право. Финансовое право. Банковское право
- Секция 6. Право интеллектуальной собственности и его защита. Информационное право. Информационные технологии
- Секция 7. История государства и права. История политических и правовых учений
- Секция 8. История становления украинской государственности
- Секция 9. История стран мира и международные отношения
- Секция 10. Археология. Антропология. Этнология

Актуальные исследования правовой и исторической науки (выпуск 67) (12-13.12.2024)

Конференции 2023

Конференции 2022

В архіві Уманського повітового суду є справи про судові провадження, що були характерними тільки для міських жителів: це притягнення до відповідальності за відсутність права на проживання. Так, у 1835 р. суд розглядав справу про втечу з Сибіру міщанина Шевцова, який був засланий туди за проживання без «вида на жительство», а 1836 р. провадження здійснювалось по звинуваченні міщанина Любомирова у проживанні без «вида на жительство».

Чимало судових справ, учасниками яких фігурували уманські міщани, були зумовлені покупкою/продажем чи незаконним захопленням садибної землі в місті Умань. Так, 1840 р. у провадженні Уманського повітового суду перебувала справа про порушення будівельного статуту групою міщан Умані. У 1859-1864 роках суд розглядав прохання міщан Умані про надання їм «данних» на придбання ними з торгів садибної землі. А 1869 року повітовий суд розглядав справу про продаж садибної землі в м. Умань міщанином Межерицьким купцеві Рахмісу. У судовому порядку вирішувались і спірні питання щодо володіння садибними землями. Як наприклад, 1859 р. повітовий суд розбирав суперечку між міщанами Умані Фішбейном і Штальмейстером щодо частини садибної землі, а 1861 року у судовому провадженні знаходилась суперечка між міщанами братами Гуля за право володіння садибною землею.

Якщо суперечки про садибну землю ставали предметом судових проваджень, то закономірно, що і самовільне захоплення землі в місті розглядалося Уманським повітовим судом. В архіві суду зберігається досить об'ємна справа на 490 аркушах про розгляд звинувачення міщанина Умані Рихлицького у захопленні землі у міщанки Грабовської. Судове провадження велося у 1858-1861 роках і у архівній справі відклався матеріал про забудову міста та про міщанське середовище Умані. Ще тривалішим було судове провадження за позовом до суду солдатки Шевельової щодо незаконного захоплення міщанином Кушнірем її будинку: його розгляд тривав упродовж 1857-1864 років. У 1868 р. Уманський повітовий суд розглядав скаргу міщанина Умані Гереншейна на міщанина Гольденберга за захоплення землі позивача.

Військовослужбовці і відставні військові та члени їх сімей зазвичай зверталися до суду з приводу захисту своїх майнових інтересів. Найчастіше це були позови до суду щодо повернення боргів. Так, 1838 року в Уманському повітовому суді тривало провадження за позовом відставного підполковника Никитенка до уманських міщан Барамбека, Кельмана, Купермана щодо повернення за закладними письмами та векселями 1228 рублів. У 1861 р. в суді розглядався позов офіцерської вдови Макухіної до міщан Умані Друбечів про повернення за векселями 400 рублів. У 1862 р. суд здійснював розгляд справи за зверненням дружини полковника Афанасьєва про стягнення з поміщика Парфйонова 4000 рублів. Упродовж 1864-1871 років тривало судове провадження за позовом вдови відставного генерал-майора Ері до міщанина Умані Ходоркова про повернення боргів за «займними письмами».

Через суд витребовувались дані на казенну власність, яка куплялася приватними особами. Так, 1866 року дружина унтер-офіцера Матвєєнкова звернулась до Уманського повітового суду з проханням про видачу «данной» на будинок в Солдатській Слободі (передмістя Умані – авт.), який вона викупила у казни. А 1867 року генерал-майор Сілавін через суд вимагав видачі «данной» на куплену ним у казни землю. Продаж приватної власності теж здійснювався через суд: 1864 року повітовий суд розглядав справу про продаж будинку унтер-офіцером Філіпишиним міщанину Умані Добровольському. А зазіхання на чужу приватну власність неодмінно ставало предметом судового провадження: у 1859 році скаргу до суду подав вахмістер Матвеєв на майора Кузьменка за захоплення останнім його хутора.

Предметом судових проваджень було шахрайство, самогубство, перелюбство та інші протизаконні дії. Серед категорії населення «військові» такі явища мали місце, свідченням чому є справи архіву Уманського повітового суду. Так, 1838 року суд розглядав справу про звинувачення дружини підпоручика Мешенської за виготовлення трьох фальшивих векселів, а у 1850-1855 рр. тривало судове провадження по справі звинувачення обер-офіцерського сина П, Нефйодова за виготовлення фальшивих документів. Предметом судового провадження було самогубство рядового Самчука у 1836 році, рядового Уманського герцога Нарадського полку Чижа у 1838 році. У 1851-1852 рр. суд здійснював розгляд справи щодо звинувачення унтер-офіцера Люлина за перелюбство з рідною донькою.

Щодо іноземних підданих, які мешкали в місті Умані, то вони ставали фігурантами судових проваджень, в основному, з причин порушення норми російського законодавства про отримання дозволу на проживання. В архіві Уманського повітового суду збереглися три справи про притягнення до відповідальності за проживання «без вида на жительство»: у 1834 р. у цьому звинувачувались австрійські піддані Градовський, Грабовський та Бідош, а у 1835 р. здійснювалось судове провадження щодо такого ж звинувачення австрійського підданого Шмідта. Судове провадження здійснювалось з у 1868 р. і стосовно іноземного підданого Лємана, але з приводу продажі торгів його нерухомого майна для погашення боргів. В архіві зберігається ще одна справа, яка відклалася за результатами судового провадження 1846 р. за звинуваченням німця Гофмана у богохульстві.

Державні чиновники зверталися або притягувалися до суду для вирішення майнових справ. В архіві Уманського повітового суду збереглися справи з матеріалами проваджень, учасниками яких були чиновники нижчих класів. Російська імперська система звань і чинів – Табель про ранги, яка діяла у 1722-1917 роках для встановлення відповідності між різними чинами військової, цивільної, придворної служби та визначення їхньої ієрархії – передбачала 14 класів, по висхідній від 14-го до 1-го класу. То відповідно до цієї системи, фігурантами 6-ти збережених в архіві судових справ були чиновники 5,8,9,14 класів. Так, у 1858-1860 роках у суді розглядалася справа про неспроможність титулярного радника (9 клас) Шетцке сплатити недоїмку, у 1861 р. слухалася справа за скаргою відставного колезького регістратора (14 клас) Войцицького на виселення його з дому його ж дружиною, у 1868 р. велася переписка з повітовим поліцейським управлінням про притягнення до суду спадкоємців статського радника (5 клас) Батиревського для отримання грошей за заповітом, у 1865 р. суд слухав справу про стягнення з колезького асесора (8 клас) Макутіна на користь чиновника Ялдибуша 400 рублів, 1868 р. у суді розглядались справи про видачу «данной» вдові колезького асесора (8 клас) Є. Шмідт на куплений нею у прапорщика Сиротинського в м. Умань будинок із земельною ділянкою та про здійснення «закладної» на будинок титулярного радника (9 клас) Мовчанського в м. Умань за борги купцеві Бердичівському.

З яких джерел Ви дізнались про нашу конференцію:

- соціальні мережі;
- інформування електронною поштою;
- пошукові інтернет-системи (Google, Yahoo, Meta, Yandex);
- інтернет-каталоги конференцій (science-community.org, konferencii.ru, vsenauki.ru, інші);
- наукові підрозділи ВУЗів;
- порекомендували знайомі.
- з СМС повідомлення на мобільний телефон.

Голосувати

Результати голосувань

- Конференции 2021
- Конференции 2020
- Конференции 2019
- Конференции 2018
- Конференции 2017
- Конференции 2016
- Конференции 2015
- Конференции 2014
- Конференции 2013
- Конференции 2012
- Конференции 2011
- Конференции 2010
- Конференции 2009
- Конференции 2008
- Конференции 2007
- Конференции 2006

Полезные правовые интернет ресурсы

Полезные ссылки

- Нові вимоги до публікацій результатів кандидатських та докторських дисертацій
- Юридичний форум
- Законодавство України
- Єдиний державний реєстр судових рішень

Счетчики

bigmir)net
hits 25
hosts 0
total 0

Ссылки

Кнопка

Юридична лінія

<a href='http://www.lex-line.com.ua' target='_blank'><img border='0'

facebook

Таким чином, аналіз судово-слідчої практики Уманського повітового суду за п'ятдесяти шістьма справами, фігурантами яких були міщани, військові, іноземні піддані – мешканці Умані, державні чиновники, показав, що найчастіше зверталися до суду з приводу захисту майнових прав. Міщани були фігурантами судових справ про стягнення/ повернення боргів, за звинуваченням у переслідуванні, у підпалі будинків, за невиконання контракту щодо оренди, за відсутність права на проживання («вида на жительство»), за купівлю/продаж нерухомості та майна, за незаконне захоплення землі в місті, про поділ спадщини, за побиття і смерть від нього. Військові і відставники зверталися чи притягувались до суду з приводу повернення боргів за векселями, з приводу витребовування через суд «данних» про казенну власність, яку купляли, з приводу шахрайства, самогубства, перелюбства. Іноземні піддані, що мешкали в Умані, притягувались до суду за порушення законодавства про місце проживання. Державні чиновники були фігурантами судових проваджень з приводу неспроможності сплатити недоїмку, витребовування «данних» на куплене майно чи нерухомість, здійснення «закладної» на майно за несплату боргів, з приводу отримання спадщини. Матеріали судово-слідчої практики містять матеріали економічної статистики, персоніфікують історичний процес, доповнюють уявлення про суспільні відносини та рівень моралі тогочасного соціуму.

Література:

1. Дегтярьов С. І. До питання вивчення ролі повітових судів (остання чверть 18-60-ті рр. 19 ст.). Сумська старовина. 2024. №23-24. С. 209-217.

2. Кузнець Т. В. Населення Уманщини XIX – початку XX ст.: Монографія. К.: ВПЦ «Київський університет»,2005. 195 с.

3. Шевчук А. Повітові та головні суди Правобережної України (1797-1831 рр.): улаштування, кадровий склад, діяльність. Український історичний журнал. 2021. №4. С. 50-64.

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License

Знайшли помилку? Виділіть помилковий текст і натисніть Ctrl + Enter

Інші наукові праці даної секції

- ВІЙСЬКОВІ ФОРМУВАННЯ Т. БУЛЬБИ-БОРОВЦЯ: СУЧАСНИЙ ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС (ВИБРАНІ АСЕКТИ)
  13.11.2024 16:13
- ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ МОНАСТИРІВ КИЇВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ В УМОВАХ ДІЇ ЗАКОНОДАВСТВА XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.
  12.11.2024 15:52

© 2006-2024 Все права защищены

При использовании материалов сайта, ссылка на www.lex-line.com.ua обязательна!